

H. Kleshnia

CYBER-SOCIAL SOCIETY: THE NEWEST RHIZOME

Introduction. Philosophical reflection on the world is essential as an attempt to identify markers of society's behavior in a reality that is increasingly being portrayed as a simulacrum of chaos. The theoretical basis of the article was sociological and cultural-philosophical studies of D. Bell, A. Buhl, M. Weinstein, M. Castells, A. Crocker, J.-F. Lyotard, M. Maffesoli, J. Nesbitt, M. Paetau, E. Toffler, and others. **The aim and tasks** are identifying the features of the social reality of modern society and their philosophical understanding in the paradigm of postmodern culture. **Research methods** area set of philosophical and general scientific approaches and methods: systematics, objectivity, convergence from the abstract to the concrete. The article uses the interdisciplinary synergetic methodology to understand the dynamics of self-organization in the network society. **Research results.** Lack of stable principles and norms, socio-cultural isolation, and historical relativity are the main characteristics of postmodern culture, which allows us to define the social reality as a kaleidoscope of events and a disordered system, which is a multifaceted set of loosely connected parts, fragments, and elements. And coherence and integrity are fundamentally rejected by this cultural paradigm because it is based on movement, change, and deformation. The information society has not been fully realized, which encourages the search for alternative models of explanation of modern social reality. The emphasis in the "new" information society is not on the growing role of knowledge but on the development of communication practices. All ideas of modern society as a virtual society are permeated by the idea of transferring basic social practices - communication, exchange, work, production - to the computer-generated alternative (virtual) space, or cyberspace. Today, social practices transferred to the virtual space acquire the status of real, not "parallel", similar to the real thing. The virtual world becomes the environment of "being" and the embodiment of simulacra. **Discussion.** Hungarian researchers B. Kolanyi, S. Molnar and L. Shekeli state that networks have become one of the most fundamental elements of human civilization, which absence makes it impossible to imagine modern society. They believe that traditional family, neighborly and friendly ties are gradually becoming less important than networking ones. Umberto Eco was one of the first to discover the features of the conditional Middle Ages in the "offline" space of society. M. Maffesoli describes the direction of social development as an ingress, a concept based only on the present because it lives in the moment. **Conclusion.** Structured in the way of horizontal interaction, social virtual, and "offline" networks become open to social engineering, social planning and forecasting on-line. Complementing self-organizational processes, these procedures reveal the transmission of the socio-cultural potential of global information networks into social reality and embody a virtual prototype of reality. Thus, there is an openness of postmodern (hyper industrial) society and its cultural determinants to the possible manipulation of both classical (socio-political) and the latest (information and network) methods. **Keywords:** information society, socio-cultural state, virtual communities, "neo-medieval", postmodern culture, "offline person", rhizome, cybersocial society.

УДК 37:316.324(045)

І.В. Литовченко, Н.Г. Ткачук

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж інженерії та управління Національного авіаційного університету»
litwanau@gmail.com, ORCID iD 0000-0002-5054-5653

Анотація. У статті здійснюється соціально-філософський аналіз процесу інформатизації освіти в умовах розвитку глобалізованого суспільства. Показано, що інформатизація освіти передбачає комп'ютеризацію, активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методів навчання в освітній процес, що трансформує соціальну інтеракцію між його учасниками. Такі тенденції підвищують рівень ефективності освітньої діяльності та якості підготовки фахівців з новим типом мислення, актуальними компетентностями і практичними навичками відповідно до потреб та викликів суспільства, стирають просторові і часові межі в комунікації та роботі з інформацією, сприяють освітній соціальній мобільності і створюють сприятливі умови для зменшення рівня соціально-економічної нерівності у доступі до інформації, знань, освіти.

Ключові слова: інформатизація, освіта, соціальний інститут, глобалізація, комп'ютеризація, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційне суспільство.

Вступ

Процеси глобалізації, що відбуваються в сучасному світі, позначаються на різних сферах життєдіяльності людей та особливостях функціонування соціальних інститутів суспільства. Порівняно нещодавно, наприкінці минулого століття, у провідних країнах світу розпочалися процеси перетворень національних освітніх систем, які орієнтуються на універсалізацію, стандартизацію, уніфікацію, інтеграцію, що обумовлює відповідні зміни у системі та функціонуванні освіти як соціального інституту.

Перспективи трансформації і розвитку освіти в сучасному суспільстві, зокрема, пов'язані з процесами глобальної інформатизації, що обумовлюють суттєві зміни і у багатьох інших сферах життєдіяльності суспільства: науки, економіки, політики, культури тощо.

Мета дослідження

Метою даної статті є соціально-філософський аналіз процесу інформатизації освіти в умовах розвитку глобалізованого суспільства.

Методологія дослідження

Аналіз інформатизації освіти в глобалізованому суспільстві ґрунтується на засадах комплексного застосування методологічних підходів і методів соціально-філософського дослідження. Основними методологічними засобами дослідження особливостей інформатизації освіти в сучасних умовах стали соціокультурний і системний підходи в їхній діалектичній єдності. Структурно-функціональний метод дав можливість здійснити цілісний аналіз особливостей процесу інформатизації суспільного життя, соціальних практик та соціальних інститутів під впливом інформаційно-комунікаційні технологій, що обумовлюють відповідні перетворення в системі освіти. Принцип взаємозв'язку використано для встановлення взаємозв'язку між розвитком комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій, можливостей глобальної мережі Інтернет та процесами і змінами, що відбуваються в освіті в умовах розвитку глобалізованого суспільства. Теоретичний аналіз інформа-

тизації освіти в умовах глобалізації заснований у роботі на принципі єдності історичного й логічного.

Результати

Різноманітні аспекти дослідження соціального інституту освіти вивчали у своїх наукових роботах відомі зарубіжні й вітчизняні вчені: Ж. Аллак, В. Андрущенко, Р. Акофф, З. Бжезинський, Ю. Борцов, І. Гавриленко, Б. Гершунський, В. Димитренко, Е. Дюркгейм, Г. Зборовський, С. Колесніков, В. Кремень, Ф. Кумбс, В. Лісовський, М. Лукашевич, В. Огнев'юк, Т. Парсонс, М. Руткевич, Б. Саймон, Н. Смелзер, Ж. Тощенко, В. Турченко, В. Шубкін, О. Хомерікі та ін. (Литовченко, 2016).

Фундаментальні теоретичні напрацювання у сфері досліджень процесів інформатизації та глобалізації суспільства представлені у працях видатних представників наукової думки, серед яких: Д. Белл, З. Бжезинський, І. Валлерстайн, Дж. Вінер, Ю. Габермас, Е. Гідденс, П. Дракер, В. Іноземцев, М. Кастельс, Н. Луман, М. Маклюен, Д. Мартін, Й. Масуда, Г. Молітор, Е. Тоффлер, А. Турен, Ф. Уебстер, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон та ін.

Представниками вітчизняної наукової думки, що зробили вагомий внесок у дослідження питань інформатизації суспільства, є: В. Лях, Я. Любимий, О. Соболев, В. Пазенок, Л. Дротянко, В. Онопрієнко, Н. Ченбай та інші. Феномену глобалізації в українській соціально-філософській думці присвячені наукові пошуки Л. Ороховської, Т. Поди, О. Сідоркіної, Н. Сухової, Т. Шоріної та інших (Дротянко, 2018).

Проведений аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел дозволяє зробити висновок, що питання дослідження особливостей інформатизації освіти в умовах глобалізації суспільства є порівняно новою темою в арсеналі соціально-філософського знання. Актуальність дослідження процесу інформатизації освіти в умовах глобалізації суспільства обумовлюється стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їхнім проникненням в усі сфери суспільного життя, що повсякчасно створює нові тенденції, можливості і трансформує соціальні практики у новій інформаційній реальності.

Соціально-філософське осмислення особливостей інформатизації освіти у нових умовах соціальної реальності сприяє формуванню наукових засад для глибинних пошуків та активізації нових досліджень процесів трансформації й функціонування соціального інституту освіти, актуальних форм і засобів освітнього процесу тощо, що створює нові можливості і перспективи для розвитку нової актуальної стратегії адаптації учасників освітнього процесу до нових вимог, потреб та викликів глобалізованого суспільства.

Обговорення

Особливості розвитку інформаційного суспільства обумовлюють актуальність наукових досліджень процесів інституціоналізації суспільного життя та нової освітньої парадигми, які б відповідно відображали сучасні уявлення про цілі, способи, засоби і результати розвитку особистості в реаліях інформаційної цивілізації. У такому типі суспільства одним із найважливіших видів діяльності є виробництво, поширення, обмін і споживання інформації. Д. Митрофанов справедливо зауважує, що у таких умовах в якості основного ресурсу використовуються інформаційно-комунікаційні

технології, що обумовлюють розвиток відповідного інформаційного середовища, в межах якого виникають і поширюються нові соціальні практики - нове інформаційне поле соціального буття. Для життєдіяльності та ефективної взаємодії в інформаційному суспільстві особливої актуальності та важливості набуває питання співвідношення стійкого світогляду, особистісної свободи із здатністю не лише креативно, а й критично засвоювати, переробляти і створювати інформацію. Новий тип життєдіяльності, соціальних практик індивідів, у такому суспільстві передбачає відповідні зміни в системі освіти, її цілях, змісті, методах тощо (Митрофанов, 2018).

Процеси інформатизації освіти в умовах розвитку сучасного суспільства фахівці пов'язують із соціально-педагогічними перетвореннями з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти, впровадженням у закладах освіти комп'ютерів, мультимедійних та інформаційних засобів тощо. Впровадження та використання комп'ютерних, інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес має низку переваг та можливостей: сприяє оновленню змісту освіти в межах розробок навчально-методичних матеріалів; підвищує рівень ефективності в досягненні здобувачами освіти встановлених вимог до якості освіти; зменшує часові витрати учасників освітнього процесу на індивідуальну, самостійну, наукову, методичну та інші види робіт, а також пошук необхідної інформації; сприяє реалізації різних форм навчання (індивідуального, колективного, самостійного, заочного, дистанційного, мережевого тощо); дозволяє використовувати програмні засоби інформаційно-комунікаційних, мультимедійних технологій у якості дидактичного засобу навчання; забезпечує неперервність і наступність у навчанні; інтенсифікує інтеграцію різних видів освітньої діяльності; сприяє адаптації інформаційно-комунікаційних технологій навчання до індивідуальних потреб та особливостей здобувачів освіти; тощо.

Інформатизація освіти – це складний комплексний соціокультурний, соціотехнічний і соціально-історичний процес, який базується на збільшенні технологічної бази, поширенні інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютеризації та інтернетизації, що, в свою чергу, передбачає розвиток й поширення нової інформаційної культури в суспільстві. Досліджуючи особливості інформатизації освіти, Г. Юнусова справедливо наголошує на важливості ролі інформаційної культури та визначає її як соціокультурну реальність, що створюється людиною, і яка, разом із тим, реально впливає на поведінку конкретного індивіда, визначаючи його потреби та мотиви. Інформаційна культура у даному контексті стає предметом і філософії культури, що пропонує виокремлювати такі критерії інформаційної культури індивіда: знання й практичні навички орієнтації в інформаційному просторі; вміння визначати, мотивувати і забезпечувати свої потреби в інформації; ефективно здійснення інформаційно-комунікаційної взаємодії; навички користування інформаційно-пошуковими системами; володіння основами комп'ютерної грамотності; усвідомлення ролі інформації в сучасних умовах, розуміння законів та особливостей інформаційного середовища та визначення своєї ролі й місця в ньому; систематичне вдосконалення навичок роботи з сучасними, новими інформаційно-комунікаційними технологіями, мережами, платформами, додатками тощо;

формування й застосування професійної компетентності в процесі організації освітнього простору та ін. (Юнусова, 2015). Такі тенденції передбачають формування і вирішення важливого завдання освіти – впровадження й використання можливостей нових інформаційно-комунікаційних технологій, актуальних методик, інноваційних методів і засобів з метою підвищення ефективності та інтенсифікації всіх рівнів освітнього процесу.

Важливо зауважити, що глобалізація вищої освіти передбачає і потребує забезпечення рівного доступу усіх до можливості її отримання, що обумовлює підвищення якості освіти і поваги до різних культур, цінностей та національного суверенітету. Досліджуючи питання особливостей вищої освіти в інформаційну епоху, В. Гриценко зауважує, що нові тенденції потребують розвитку партнерства та узгоджених дій на національному, регіональному, міжнародному рівнях із метою забезпечення якості та стійкості систем вищої освіти в усьому світі. Саме інформаційно-комунікаційні технології, стираючи просторові, соціально-економічні та інші межі, відкривають можливості доступу до якісної освіти, особливо коли відкриті освітні ресурси спільно використовуються багатьма країнами та закладами освіти (Гриценко, 2010). Важливим завданням національних систем освіти є їхня трансформація, не втрачаючи своєї національної специфіки, в контексті загальних світових тенденцій, норм, принципів, стандартів розвитку та функціонування. Освіта має сприяти формуванню конкурентоспроможної особистості фахівця на вітчизняному та світовому ринку праці.

Висновки

Отже, процеси глобалізації та інформатизації, що відбуваються в сучасному суспільстві, є важливими чинниками, які впливають на систему, функціонування й розвиток освіти як важливого соціального інституту. Стрімке поширення і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності є важливою ознакою модернізації освіти і ознакою оптимізації соціокультурного та соціотехнічного розвитку суспільства. Швидкі темпи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, процеси інтернетизації та цифровізації обумовлюють формування відповідного інформаційного суспільства, в якому провідним виробничим ресурсом у процесі глобалізації освіти виступає інформація.

Процеси інформатизації освіти в глобалізованому світі є важливим інституційним чинником, що обумовлює структурні та функціональні зміни у соціокультурній практиці суспільного життя. Можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють на практичному рівні реалізувати ідею загальної і рівної доступності освіти, що передбачає відповідну інформаційну культуру та грамотність, просторове і часове стирання кордонів, запобігання перешкодам, які пов'язані із соціокультурними, статусно-економічними та іншими відмінностями учасників освітнього процесу, а також сприяють підвищенню рівня освітньої мобільності, формуванню інклюзивного суспільства і

адаптації систем освіти різних країн до реалій та потреб інформаційного суспільства.

Інформатизація освіти суттєво підвищує рівень ефективності всіх видів освітньої діяльності з огляду на потреби і грамотне раціональне використання суб'єктами освіти можливостей Інтернету і потенціал різних інформаційно-комунікаційних технологій. В таких умовах інформатизація сучасного освітнього процесу на всіх його рівнях вимагає від кожного учасника якісного і систематичного розвитку інформаційної культури, комп'ютерної грамотності, компетентності тощо.

Список літератури

1. Гриценко В. І. Высшее образование в информационную эпоху: вызовы глобализации / В. И. Гриценко // Управляющие системы и машины. – 2010. – № 2. – С. 6-9. – Режим доступа: URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/82802/02-Gritsenko.pdf?sequence=1>
2. Дротянко Л. Г. Інтенсифікація глобалізаційних процесів в інформаційну еру / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (27). – К.: НАУ, 2018. – С. 9-13.
3. Литовченко І. В. Особливості функціонування соціального інституту освіти в інформаційному суспільстві: соціально-філософський аналіз / І. В. Литовченко // Грані. - 2016. – № 2. – С. 121-125.
4. Митрофанов Д. В. Педагогические возможности информационных технологий в формировании интеллектуальной культуры студентов / Д. В. Митрофанов // Гаудеамус. – 2018 – №1. – С. 25-36. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-vozmozhnosti-informatsionnyh-tehnologiy-v-formirovanii-intellektualnoy-kultury-studentov>.
5. Юнусова Г. Р. Информатизация образования как основа развития информационно-компьютерной культуры студентов / Г. Р. Юнусова // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 1-1. – Режим доступа: URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18161>

References

1. Drotianko, L.H. (2018). Intensyfikatsiia hlobalizatsiinykh protsesiv v informatsiinu eru [Intensification of globalization processes in the information age]. Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Seriya: Filosofiia. Kulturologiia, Proceedings of the National Aviation University, 1(27), 9-13 [in Ukrainian].
2. Hrytsenko, V.Y. (2010). Vysshee obrazovanye v ynfarmatsyonnuu epokhu: vyzovy hlobalyzatsyy [Higher Education in the Information Age: Challenges of Globalization]. // Upravliaushchye systemy y mashyny, Control systems and machines. - Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/82802/02-Gritsenko.pdf?sequence=1> [in Russian].
3. Lytovchenko, I.V. (2016). Osoblyvosti funktsionuvannia sotsialnoho instytutu osvity v informatsiionomu suspilstvi: sotsialno-filosofskyi analiz [Features of the functioning of the social institute of education in the information society: socio-philosophical analysis]. Hrani, Dimensions, 2, 121-125 [in Ukrainian].
4. Mytrofanov, D.V. (2018). Pedahohycheskye vozmozhnosti ynformatsyonnykh tekhnolohiy v formirovanii yntellektualnoi kultury studentov [Pedagogical opportunities of information technologies in the formation of intellectual culture of students]. Haudeamus, Gaudeamus, 1, 25-36. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-vozmozhnosti-informatsionnyh-tehnologiy-v-formirovanii-intellektualnoy-kultury-studentov> [in Russian].
5. Yunusova, H.R. (2015). Ynfarmatzatsiia obrazovaniya kak osnova razvytiya ynformatsyonno-kompiuternoii kultury studentov [Informatization of education as the basis for the development of information and computer culture of students]. Sovremennye problemy nauky y obrazovaniya, Modern problems of science and education, 1. Retrieved from <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18161> [in Russian].

Литовченко И.В., Ткачук Н.Г.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА КАК ОБЪЕКТ СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКОГО АНАЛИЗА

В статье осуществляется социально-философский анализ процесса информатизации образования в условиях глобализованного общества. Показано, что информатизация образования предусматривает компьютеризацию, активное внедрение информационно-коммуникационных технологий и инновационных методов обучения в образовательный процесс, что трансформирует социальную интеракцию между его участниками. Такие тенденции повышают уровень эффективности образовательной деятельности и качества подготовки специалистов с новым типом мышления, актуальными компетентностями и практическими навыками в соответствии с потребностями и вызовами общества, стирают пространственные и часовые границы в коммуникации и работе с информацией, способствуют образовательной социальной мобильности и создают благоприятные условия для уменьшения уровня социально-экономического неравенства в доступе к информации, знаниям, образованию.

Ключевые слова: информатизация, образование, социальный институт, глобализация, компьютеризация, информационно-коммуникационные технологии, информационное общество.

Lytovchenko I.V., Tkachuk N.G.

INFORMATIZATION OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION OF SOCIETY AS AN OBJECT OF SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Introduction. The globalization and informatization processes, which focus on universalization, standardization, unification, integration, effect various spheres of human life in the modern world. In particular, the transformation of national educational systems causes changes in the system and functioning of education as a social institution. Informatization in the context of globalization involves appropriate changes in the education system, in its goals, content, forms, methods, as well as it gives new opportunities and prospects for participants of the educational process. **The aim and tasks** are a socio-philosophical analysis of the informatization process of education in terms of the development of a globalized society. **Research methodology.** The main methodological tools for studying the features of informatization of education in terms of development of a globalized society were socio-cultural and systemic approaches in their dialectical unity, as well as structural and functional methods, the principles of interconnection and unity of historical and logical. **Research results.** Various aspects of the research of the social institute of education have been studied in scientific works of well-known foreign and domestic scientists (J. Allak, V. Andrushchenko, R. Akoff, Z. Bzhezinski, Y. Bortsov, I. Gavrilenko, B. Gershunsky, V. Dimitrenko, E. Durkheim, G. Zborovsky, S. Kolesnikov, V. Kremen, F. Coombs, V. Lisovsky, M. Lukashevich, V. Ognevuyuk, T. Parsons, M. Rutkevich, B. Simon, N. Smelzer, J. Toshchenko, V. Turchenko, V. Shubkin, O. Homeriki and others. Fundamental theoretical developments in the field of research of informatization and globalization of society are presented in the works of prominent representatives of the scientific thought, including D. Bell, Z. Bzhezinski, I. Wallerstein, J. Wiener, J. Habermas, E. Giddens, P. Drucker, V. Inozemtsev, M. Castells, N. Luhmann, M. McLuhan, D. Martin, J. Masuda, G. Molitor, E. Toffler, A. Touren, F. Webster, F. Fukuyama, S. Huntington and others. Representatives of domestic scientific thought who have made a significant contribution to the study of informatization of society are V. Lyakh, J. Lyubiv, O. Sobol, V. Pazenok, L. Drotianko, V. Onoprienko, N. Chenbai and others. The scientific research of L. Orokhovska, T. Pody, O. Sidorkina, N. Sukhova, T. Shorina and others is devoted to the phenomenon of globalization in the Ukrainian social and philosophical thought. **Discussion.** Experts connect the processes of informatization of education in terms of development of modern society with socio-pedagogical transformations with the use of information and communication technologies in the education system, the introduction of computers, multimedia and information tools in educational institutions, etc. The implementation and use of the computer, information, and communication technologies in the educational process have a number of advantages and opportunities: contribute to the renewal of the content of education within the development of educational and methodical materials; increase the level of efficiency in achieving by students the established requirements for the quality of education; reduce the time spent by participants of the educational process in individual, scientific, methodological, and other types of work, as well as the search for the necessary information; promote the implementation of various forms of learning (individual, collective, independent, distant, network, etc.); allow using software of information and communication technologies, as well as multimedia technologies as a didactic means of training; etc. Informatization of education is a complex socio-cultural, socio-technical, and socio-historical process, established on the increasing technological base, the spread of information and communication technologies, computerization, and internetization, which, in turn, involves the development and dissemination of new information culture in society. The process of informatization of education in the globalized world is an important institutional factor that causes structural and functional changes in the socio-cultural practice of public life. The possibilities of modern information and communication technologies allow implementing the idea of universal and equal access to education on a practical level, as well as contribute to increasing the level of educational mobility, forming an inclusive society and adapting education systems of different countries to the realities and needs of the information society. **Conclusions.** The processes of globalization and informatization taking place in modern society are important factors that effect the education system, its functioning and development as an important social institution. The rapid pace of development of information and communication technologies, the processes of internetization and digitalization lead to the formation of an appropriate information society, in which information is the leading production resource in the process of globalization of education. In such conditions, the informatization of the modern educational process at all its levels requires from each participant high-quality and systematic development of information culture, computer literacy, competence, etc.

Keywords: informatization, education, social institute, globalization, computerization, information and communication technologies, information society.